

Sygn. akt III AUa 24/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Pasek
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja SO del. do SA Iwona Jawor-Piszc (spr.)
Protokolant: st. prot. sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2019 r. w Lublinie

sprawy E. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji E. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 29 listopada 2018 r. sygn. akt IV U 644/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od E. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Iwona Jawor-Piszc Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja

Sygn. akt III AUa 24/19

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Siedlcach wyrokiem z dnia 29 listopada 2018 r. oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., z dnia 9 sierpnia 2018 r. odmawiając E. S. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Sąd Okręgowy oparł się na następujących ustaleniach faktycznych i ocenie prawnej.

E. S., ur. dnia (...), w dniu 10 lipca 2018 r. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury. Na podstawie przedłożonych do wniosku dokumentów organ rentowy ustalił, że na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony udowodnił staż ubezpieczeniowy w wymiarze 24 lat, 7 miesięcy i 6 dni, w tym 1 roku, 10 miesięcy i 15 dni z tytułu pracy w szczególnych warunkach, przypadający od 1 czerwca 1991 r. do 13 maja 1993 r. w czasie zatrudnienia w Spółce z o.o. (...).

Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony w okresach: od 3 września 1973 r. do 30 kwietnia 1982 r.; od 23 stycznia 1984 r. do 23 października 1989 r. oraz od 1 listopada 1990 r. do 30 kwietnia 2000 r. zatrudniony był w Fabryce (...). W okresach: od 1 sierpnia 1976 r. do 30 kwietnia 1982 r. pracował na stanowisku ślusarza – spawacza, od 13 lipca 1987 r. do 23 października 1989 r. i od 1 listopada 1990 r. do 10 czerwca 1991 r. oraz od 24 października 1989 r. do 31 października 1990 r. na stanowisku odpowiednio przyuczenie do zawodu szlifierza i szlifierza, od 11 czerwca 1991 r. do 13 maja 1993 r. na stanowisku spawacza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Natomiast w okresach od 1 stycznia 1983 r. do 30 czerwca 1983 r. i od 29 października 1983 r. do 22 stycznia 1984 r. ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym rodziców S. i R. małż. S., którzy byli właścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni (...)ha położonego na terenie miejscowości B. gm. Ł.. W okresie od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1983 r. rodzice ubezpieczonego figurowali w karcie ewidencyjnej wymiaru i poboru składki na fundusz emerytalny rolników jako płatnicy składki na FUSR, natomiast za ubezpieczonego E. S. na składki na ubezpieczenie społeczne rolników w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1983 r. nie były pobierane.

Sąd pierwszej instancji dokonał ustaleń stanu faktycznego w oparciu o dowody z dokumentów i zeznania wnioskodawcy, które uznane zostały za wiarygodne.

Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy powołując treść art. 184 ust.1 i 2 ustawy z dnia 1 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. 2018 poz. 1270 tekst jednolity ze zm., zwanej dalej ustawą emerytalną) oraz regulacji prawnej z §2 ust. 1 i § 4 ust.1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.) wskazując konieczne ustawowe przesłanki prawa do emerytury. Natomiast w zakresie uzupełnienia stażu ogólnego o okres pracy w gospodarstwie rolnym, przytoczył treść art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej. Oceniając stan faktyczny w sprawie uznał, iż żądane ubezpieczonego uzupełnienia ogólnego stażu ubezpieczeniowego o okresy pracy w gospodarstwie rodziców od 1 stycznia 1983 r. do 30 czerwca 1983 r. i od 29 października 1983 r. do 22 stycznia 1984 r. zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej za nieuzasadnione. Sąd pierwszej instancji wskazał, iż niesporne jest, że w powyższych okresach ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i w związku z tym nie była za niego opłacana składka na to ubezpieczenie, co wprost wynika z zaświadczenia wystawionego przez Burmistrza Ł. z dnia 18 maja 2018 r. oraz z zeznań ubezpieczonego, jak również z zaświadczenia Prezesa KRUS z dnia 16 maja 2018 r., w którym stwierdzono, że E. S. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników tylko w okresie od 1 lipca 2000 r. do 30 września 2000 r. Zatem okresy od 1 stycznia 1983 r. do 30 czerwca 1983 r. i od 29 października 1983 r. do 22 stycznia 1984 r. nie podlegają zaliczeniu jako okresy uzupełniające do stażu ubezpieczeniowego, gdyż nie są to okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacona została składka.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy stwierdził, iż ubezpieczony na datę 1 stycznia 1999 r. nie spełnia przesłanki 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a niespełnienie chociażby jednej z przesłanek wymienionych w art. 184 ustawy emerytalnej, powoduje, że odwołanie podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy uznał za bezprzedmiotowe dalsze prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczności związane z pracą ubezpieczonego w warunkach szczególnych Fabryce (...), czym uzasadnił oddalenie wniosku ubezpieczonego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków wskazanych w odwołaniu na te okoliczności. Jednocześnie dodał, iż łączny okres pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach jaki wskazywał w odwołaniu, tj. od 1 sierpnia 1976 r. do 30 kwietnia 1982 r., od 13 lipca 1987 r. do 23 października 1989 r., od 24 października 1989 r. do 31 października 1990 r. oraz od 1 listopada 1990 r. do 10 czerwca 1991 r. wynosi 9 lat, 7 miesięcy i 26 dni, co pozwalałoby na uznanie łącznie z okresem uznanym przez ZUS 11 lat, 6 miesięcy i 11 dni pracy w szczególnych warunkach, zamiast wymaganych 15 lat.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonego jako bezzasadne.

Apelację od powyższego wyroku wniósł wnioskodawca, skarżąc wyrok w całości. Zarzucił wyrokowi:

1. nierozpoznanie istoty sprawy poprzez zaniechanie zaliczenia pracy we wskazanych okresach w gospodarstwie rolnym rodziców jako domownik pomimo wykazania zasadności roszczenia poprzez zgłoszenie wniosków dowodowych w tym zakresie;

2. obrazę prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów polegającą na nie uwzględnieniu:

a) okresu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców w charakterze domownika w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 30 czerwca 1983 r. i od 29 października 1983 r. do 22 stycznia 1984 r.;

b) pracy wykonywanej przez ubezpieczonego jako pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1 sierpnia 1976 r. do 30 kwietnia 1982 r. na stanowisku spawacza w Fabryce (...) oraz w okresie 13 lipca 1987 r. do 23 października 1989 r., w okresie od 24 października 1989 r. do 31 października 1990 r., od 1 listopada 1990 r. do 10 czerwca 1991 r. na stanowisku szlifierz w Fabryce (...), mimo iż z dowodów zgromadzonych w sprawie wynikało, iż wnioskodawca świadczył w w/w pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w charakterze domownika oraz w szczególnych warunkach na stanowisku spawacza w Fabryce (...);

3. obrazę prawa procesowego art. 316 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez brak przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków:

S. Z., zam. (...), (...L);

J. T., zam. (...), (...L);

M. K., zam. (...), (...O),

na okoliczność wykonywania przez ubezpieczonego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w charakterze domownika w okresie 1 stycznia 1983 r. do 30 czerwca 1983 r. i od 29 października 1983 r. do 22 stycznia 1984 r. oraz wykonywania pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1 sierpnia 1976 r. do 30 kwietnia 1982 r. na stanowisku spawacza w Fabryce (...) oraz w okresie 13 lipca 1987 r. do dnia 23 października 1989 r., w okresie 24 października 1989 r. 31 października 1990 r., w okresie 1 listopada 1990 r. – 10 czerwca 1991 r. na stanowisku szlifierz w Fabryce (...), mimo iż dowody te mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Wniósł o przeprowadzenie przez Sąd Apelacyjny dowodu z zeznań świadków:

S. Z., zam. (...), (...L);

J. T., zam. (...), (...L);

M. K., zam. (...), (...O),

na okoliczność jak wyżej wskazane.

Podnosząc powyższe wniósł o:

1. zmianę wyroku w całości i uwzględnienie odwołania w całości, ewentualnie o

2. uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji,

3. zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu argumentował, iż dowodem pracy w gospodarstwie rolnym w charakterze domownika nie jest zaświadczenie o opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne za domownika. Ustawa z 1982 r. a także kolejna ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, definiująca pojęcie domownika, nie wskazuje okoliczności zgłoszenia domownika do ubezpieczenia społecznego i opłacania za niego składek. Jest natomiast odwrotnie - z definicji domownika wynika obowiązek ubezpieczenia społecznego. Skoro tak nie można również definiować pojęcia domownika poprzez fakt zgłoszenia do ubezpieczenia. Wzmacniając swoją stanowisko powołał się na orzecznictwo sądów administracyjnych, wskazując na ugruntowany w tym orzecznictwie pogląd, że zaświadczenie o pracy w charakterze domownika powinno być wydane w oparciu o definicję domownika zawartą w ustawie, z której wszakże nie wynika powiązanie tego pojęcia z ubezpieczeniem społecznym płaconym przez rolnika (wyrok NSA z dnia 5.10.2001 r., II SA 1858/2001; wyrok WSA w Łodzi i dnia 31.1.2007 r., III SA/ŁD 425/06). Powyższe przekonuje też, iż niezasadne było uznanie przez Sąd Okręgowy przeprowadzenia dowodów z zeznań świadków za bezprzedmiotowe.

W odpowiedzi na apelację ZUS wniósł o:

1. oddalenie apelacji ubezpieczonego jako bezzasadnej,
2. zasądzenie od E. S. na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska podniósł, iż Sąd pierwszej instancji powołując przepisy prawa materialnego jasno uzasadnił, z jakich względów odwołujący się nie spełnił warunków koniecznych do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku skoro nie wykazał okresów składkowych i nieskładkowych na dzień 1 stycznia 1999 r. w wymiarze co najmniej 25 lat. Zauważył, że stosownie do treści art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się jako okresy składkowe o okresy ubezpieczenia rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki. Ubezpieczony w tych okresach nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i nie była za niego opłacana składka na to ubezpieczenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia Sądu pierwszej instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09 – LEX nr 518138; z dnia 27 kwietnia 2010 r., II PK 312/09 – LEX nr 602700).

W apelacji przedstawione zostały zarówno zarzuty naruszenia prawa materialnego, jak i procesowego, a nadto apelant wywodził, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Oczywiście jest, iż do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Sprawę może zakończyć tylko orzeczenie, które poprzedza postępowanie dowodowe, w zakresie koniecznym do ustalenia podstawy rozstrzygnięcia.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy przedmiotem sporu było spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek prawa do emerytury w obniżonym wieku, a zatem konieczne było dokonanie ustaleń faktycznych i ich oceny przez pryzmat art. 184 ustawy emerytalnej. Prawidłowo Sąd Okręgowy odczytał treść normatywną przepisu wskazując, iż urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w

art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie tej ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz posiadają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ostatnio powołanej ustawy (tj. 25 lat dla mężczyzn). Warunek odpowiednio długiego okresu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze został określony w § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zatem ubezpieczony musiał wykazać, iż ukończył 60 lat życia, posiada na dzień 1 stycznia 1999 roku staż ogólny w wymiarze 25 lat, w tym 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W tym miejscu należy z całą mocą podkreślić, że warunki prawa do emerytury w obniżonym wieku, określone w art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej muszą być spełnione łącznie. Niespełnienie choćby jednego z nich sprawia, że ubezpieczony nie nabywa prawa do tego świadczenia. Wnioskodawca, jak wywiódł Sąd Okręgowy, nie udowodnił posiadania według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. okresów składkowych i nieskładkowych oraz okresów uzupełniających w wymiarze co najmniej 25 lat. Konstatację tę Sąd Apelacyjny uznaje za prawidłową. Staż ogólny co do zasady może być uzupełniony w wymiarze koniecznym, ale tylko przy spełnieniu przesłanek z art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej. Istota zatem sporu sprowadzała się czy wnioskodawca pracujący w od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 30 czerwca 1983 r., od dnia 29 października 1983 r. do dnia 22 stycznia 1984 r. w gospodarstwie rolnym rodziców spełnił przesłanki pozwalające na uzupełnienie tym okresem stażu ogólnego. Nie było w sprawie istotnym zagadnieniem, wbrew stanowisku apelującego, czy wnioskodawca był domownikiem w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ale czy zostały spełnione przesłanki art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej pozwalającej na doliczenie spornego okresu do brakujących 25 lat stażu ogólnego. Okresy pracy rolniczej traktuje się jako składkowe, jeżeli w czasie podlegania zaopatrzeniu emerytalnemu rolników (od 1 lipca 1977 r.), a następnie ubezpieczeniu społecznemu rolników (od 1 stycznia 1983 r.) ubezpieczony opłacał składki na to ubezpieczenie, ewentualnie mając ukończone 16 lat prowadził gospodarstwo, tj. był rolnikiem przed 1 lipca 1977 r. lub pracował w gospodarstwie rolnym, tj. miał inny status niż rolnik przed 1 stycznia 1983 r. Od dnia 1 stycznia 1983 r. okres pracy rolniczej może uzupełniać staż ubezpieczeniowy, ale pod warunkiem opłacenia składek na ubezpieczenie rolnicze, gdyż od tej daty rolnicy mieli obowiązek opłacania składek również za domowników. Obowiązek opłacania składek na fundusz emerytalny rolników został wprowadzony z dniem 1 lipca 1977 r. przez art. 69 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140) i istniał niezależnie od obowiązku podlegania ubezpieczeniu z innego tytułu. Taki stan prawny miał miejsce również pod rządami obowiązującej od dnia 1 stycznia 1983 r. ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U. 1989 Nr 24, poz. 133 t.j. ze zm.), która z mocy art. 1 ust. 2 obowiązkiem ubezpieczenia rolniczego objęła także domowników.

Innymi słowy, na podstawie powołanego przepisu (art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej), przy ustalaniu prawa do emerytury nie ma możliwości uwzględnienia, jako okresów składkowych, okresów pracy w gospodarstwie rolnym przypadających po 1 stycznia 1983 r., jeżeli za te okresy nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników zgodnie z art. 1 ust. 2 w zw. z art. 2 pkt 2 w zw. z art. 43 i art. 44 ust. 3 na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U. 1989 Nr 24 poz. 133 tekst jednolity ze zm.) (wyrok SN z dnia 22 stycznia 2003 r., II UK 51/02, OSNP 2004 Nr 7, poz. 127).

W realiach rozpoznawanej sprawy w sposób niebudzący wątpliwości zostało udowodnione, iż za wnioskodawcę nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie rolnicze za okresy od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 30 czerwca 1983 r., od dnia 29 października 1983 r. do dnia 22 stycznia 1984 r. Okoliczność powyższą wnioskodawca przyznał w swoich zeznaniach i wykazał zaświadczeniem Prezesa KRUS z dnia 16 maja 2018 r. Susznie Sąd Okręgowy uznał dokument ten za wiarygodny, bowiem brak jest jakichkolwiek podstaw do jego kwestionowania. Został sporządzony przez uprawniony podmiot, w granicach prawnego umocowania organu. Apelant także nie zaprzeczył tym ustaleniom. Bezsporne zatem jest, iż ubezpieczony nie wykazał przesłanek pozwalających na uzupełnienie stażu ogólnego okresem pracy w gospodarstwie rolnym i tym samym nie udowodnił ogólnego stażu w wymiarze 25 lat liczonym na dzień 1 stycznia 1999 r.

W tym stanie rzeczy prawidłowo Sąd pierwszej instancji zaniechał prowadzenia postępowania dowodowego w zakresie charakteru pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w okresie od dnia 1 sierpnia 1976 r. do dnia 30 kwietnia 1982 r. na stanowisku spawacza w Fabryce (...) oraz w okresach od dnia 13 lipca 1987 r. do dnia 23 października 1989 r., od dnia 24 października 1989 r. do dnia 31 października 1990 r., od dnia 1 listopada 1990 r. do dnia 10 czerwca 1991 r. na stanowisku szlifierz w Fabryce (...). Artykuł 184 ustawy emerytalnej konkretyzuje przesłanki nabycia prawa do emerytury i wykluczony jest stan, gdy bez spełniania jednej z normatywnych przesłanek Sąd zobligowany jest do prowadzenia postępowania dowodowego w zakresie pozostałych przesłanek spornego świadczenia. Podnieść trzeba, iż przepis art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej jednoznacznie stanowi, że prawo do emerytury powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków jego nabycia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2006 r. I UK 195/05 OSNP 2007/3-4/55).

W realiach niemniejszej sprawy oczywiste jest, iż żądanie wnioskodawcy jest niezasadne skoro nie spełnił, co najmniej jednej, z ustawowych przesłanek prawa do emerytury obniżonym wieku. Dalsze badanie i analizowanie pozostałych przesłanek prawa do świadczenia emerytalnego, w tym czy i w jakim okresie wnioskodawca pracował w szczególnych warunkach okazało się zbędne wobec czego Sąd Apelacyjny oddalił wnioski dowodowe zawarte w apelacji.

Rozstrzygnięcie zawarte w pkt II wyroku wydane zostało na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie, z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony w danej instancji. W niniejszej sprawie stroną ją przegrywającą jest ubezpieczony zatem zobowiązany jest do zwrotu kosztów procesu, których wysokość ustalona została w oparciu o stan prawny obowiązujący w dniu wniesienia apelacji do Sądu tj. § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2018 poz. 265 tekst jednolity ze zm.).

Iwona Jawor - Piszcz Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja